
BESTUURLIJKE INFORMATIEKUNDE IN WAGENINGEN :

VAN KUNST NAAR KUNDE

E. van Heck¹

In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de nieuwste onderwijsontwikkelingen op het gebied van de Bestuurlijke Informatiekunde (BIK) aan de Landbouw Universiteit Wageningen. Ook wordt geattendeerd op de mogelijkheid voor VIAS-lezers om in hun organisatie leeronderzoeken te laten uitvoeren door BIK-studenten.

Inleiding

Het is goed om de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van de Bestuurlijke Informatiekunde (BIK) aan de Landbouwuniversiteit Wageningen eens op een rijtje te zetten. Bestuurlijke Informatiekunde heeft als object van onderwijs en onderzoek de inrichting van de informatievoorziening ten behoeve van de besturing van de organisatie. Het is een nieuw vakgebied dat zich tussen de Bedrijfskunde en de Informatica heeft ontwikkeld. Leek het vroeger nog een kunst(je) om informatiesystemen te bouwen, tegenwoordig is er blijkbaar kunde voor nodig om een informatiesysteem te realiseren. Een van de oorzaken daarvan is dat de beantwoording van de vraag welke informatie voor de besturing nodig is veel moeilijker geworden is. Geringe theorievorming ten aanzien van het ontwerpen van informatiesystemen heeft plaatsgevonden en daarom kunnen we nog niet spreken van een volwaardige kunde. De afgelopen jaren is de belangstelling voor het BIK-onderwijs niet alleen in Wageningen sterk gestegen. Ook aan andere universiteiten is het BIK-onderwijs groeiende. Uit een enquête bleek dat in het studiejaar 87/88 in geheel Nederland ongeveer 275 studenten afstudeerden (Bollen, 1988). Het betreft hier afgestudeerden van BIK-opleidingsvarianten binnen de studierichtingen Economie en Bedrijfskunde. Alleen de Katholieke Universiteit Brabant heeft een experimentele studierichting BIK. Echter, nog steeds overtreft de vraag het aanbod van universitair BIK-afgestudeerden. We weten nu allemaal wel dat de automatisering van de informatievoorziening in organisaties de afgelopen tien jaar sterk is toegenomen, mede door de sterke kostendaling en geheugencapaciteitsstijging van de informatietechnologie. Het tempo waarin dit gebeurde is treffend door van Dinten (1988) geïllustreerd door de ontwikkeling van de computer voor te stellen als die van de auto. We komen dan tot het volgende

beeld in tabel 1 waarbij we de periode 1960-1990 nemen.

Tabel 1:

De ontwikkeling van de computer gezien als die van een auto. Bron : van Dinten (1988).

	1960	1990
prijs	f1 10.000,-	f1 75,-
snelheid	15 km/u	80.000 km/u
betrouwbaarheid (km-beurt)	5.000 km	600.000 km

We kunnen dus veel meer met die informatietechnologie en het kost steeds minder. Echter door het tempo van deze ontwikkeling en het gebruik van informatietechnologie in organisaties is er een discrepantie ontstaan tussen vraag en aanbod van BIK-afgestudeerden. Ook in Wageningen groeide het aantal studenten dat het toenmalige vak Bestuurlijke Informatievoorziening (BIV) volgde. In het studiejaar 82/83 waren dat er 20 terwijl dit in 86/87 opliep tot 103 studenten. Toen is besloten tot een verbreding en verdieping van het onderwijs zodat het sinds een jaar aan de Landbouw Universiteit mogelijk is om een afstudeervak BIK te volgen. Het afstudeervak BIK wordt dan gekozen naast het afstudeervak in de afstudeer richting (bijvoorbeeld veeteelt, cultuurtechniek of agrarische economie). In het begin van de tachtiger jaren werd de werkgroep Bestuurlijke Informatievoorziening, een samenwerkingsverband tussen de vakgroepen Bedrijfskunde en Informatica, opgericht om het onderwijs verder vorm te geven.

In dit artikel zullen in het kort een overzicht, de doelstellingen en de inhoud van het BIK-onderwijs in Wageningen worden gegeven. Afgesloten wordt met aanbevelingen ten aanzien van de verdere ontwikkeling van het BIK-onderwijs.

Bestuurlijke Informatiekunde 1

Als voorbereiding op het afstudeervak dienen de studenten het onderwijslelement BIK-1 te volgen. Doel

¹ Ir. E. van Heck is als medewerker van de vakgroep Bedrijfskunde verbonden aan de werkgroep Bestuurlijke Informatievoorziening van de Landbouw Universiteit Wageningen, tel. 08370 - 83315.

van het onderwijsselement is driedelig (Werkgroep BIV, 1988) :

- het leren herkennen, formuleren, analyseren van vraagstukken op het gebied van vraag en aanbod van informatievoorziening in organisaties.
- het verkrijgen van inzicht in de betekenis van informatiesystemen en automatisering voor het besturen van organisaties.
- het verkrijgen van vaardigheid in het participeren in systeemontwikkeling in brede zin.

Het onderwijsselement beoogt de studenten op te leiden tot mondigge gebruikers die kunnen participeren in de systeemontwikkeling in hun toekomstige werkring. In toenemende mate zijn er ook studenten die zich specialiseren voor een professionele informatica functie. Het volgen van dit onderwijsselement is dan een eerste stap.

Het onderwijs wordt gegeven in een blok van 12 weken waarin de studenten elke ochtend in groepsverband aan cases werken en een keer in de week een hoor/werkcollege volgen. Per week wordt aan de hand van rapportage of werkstuk terugkoppeling gegeven.

Onderwerpen die aan de orde komen zijn de relatie tussen besturen en informeren, ontwikkeling van informatiesystemen, de ISAC-methode, SDM, Gegevensmodellering, kwaliteitsaspecten en projectmanagement, Informatiebeleid en -planning, de methode Information Engineering en Decision Support Systems. Het onderwijsselement wordt afgesloten met een schriftelijk examen.

Bestuurlijke Informatiekunde 2

Na het doorlopen van BIK-1 starten de studenten met het afstudeervak BIK-2. Doel van BIK-2 is het zelfstandig leren formuleren en oplossen van problemen op het gebied van de informatieverzorging in een praktijksituatie. Hiermee wordt de toepassing van de leerstof van BIK-1 geoefend.

Daarvoor doen de studenten gedurende drie maanden, meestal met z'n tweeën, een leeronderzoek bij een organisatie aan de hand van een concreet probleem. Het leeronderzoek wordt afgesloten met een rapport dat door de organisatie in de besluitvorming over de inrichting van de informatievoorziening meestal wordt meegenomen. Leeronderzoeken kunnen betrekking hebben op het opstellen van een informatiemodel, het gedeeltelijk ontwikkelen van een informatiesysteem, het analyseren, testen en evalueren van pakketten, het vormgeven van een projectorganisatie, het opstellen van een informatieplan.

Het afgelopen jaar werd door studenten onder begeleiding van leden van de werkgroep onder andere onderzoek gedaan naar :

- de inrichting van de informatievoorziening ten behoeve van de besturing van het operationele proces bij een eierveiling.
- het informatie-aspect in de besluitvorming op glastuinbouwbedrijven.
- de inrichting van de informatievoorziening in een afzetketen.

Een overzicht van het aantal studenten/leeronderzoekers in 87/88 en 88/89 is in tabel 2 gegeven.

Tabel 2:
Aantal studenten BIK-onderwijs in Wageningen.

	BIK-1	BIK-2
1987/88	45	8
1988/89	50	20

Het leeronderzoek wordt afgesloten met een rapport dat alleen bestemd is voor de desbetreffende organisatie. Voor organisaties ligt hier dus een mogelijkheid om als opdrachtgever te fungeren van een BIK leeronderzoek.

Voorwaarden zijn dat het onderwerp van voldoende omvang is voor een leeronderzoek van drie maanden voor twee studenten, dat het onderwerp voldoende leermogelijkheden voor studenten biedt en niet te zeer op het kritische pad van de organisatie ligt, dat er begeleiding vanuit de organisatie en vanuit de werkgroep mogelijk is en tenslotte dat een redelijke onkostenvergoeding voor de studenten wordt gegeven.

Conclusies

Bestuurlijke Informatiekunde als prille loot aan de onderwijsstam van de Landbouw Universiteit begint verder uit te lopen. Door het stijgende aantal aanmeldingen blijkt dat het onderwijs voldoet aan de behoefte van de studenten. De opzet van BIK-2 als leeronderzoek lijkt een goede te zijn ook als we kijken naar eisen die de organisatie die afgestudeerden aannemen stellen bij het aannemen van sollicitanten. Een belangrijke eis is bijvoorbeeld dat studenten zowel een theoretische als een praktische vaardigheid hebben opgebouwd (NGI, 1987).

Opvallend bij de profielen van het BIK-onderwijs van de andere universiteiten (Bollen, 1988) is de geringe aandacht voor de besturing van organisaties. In Wageningen is de constructie van een werkgroep, waarbij zowel kennis van de Bedrijfskunde als van de In-

formatica is vertegenwoordigd, een goede gebleken en een garantie voor een evenwichtige invulling van het BIK-onderwijs. Elders wordt het BIK-onderwijs of vanuit de Bedrijfskunde of vanuit de Informatica geïnitieerd terwijl het juist essentieel is dat beide disciplines kennis toeleveren aan BIK. Het samenwerkingsverband in Wageningen kunnen we dus gerust uniek noemen in de universitaire wereld. Als een verdere invulling van de personele capaciteit met betrekking tot het BIK-onderwijs door de Landbouw Universiteit kan worden gerealiseerd dan staat weinig meer in de weg om te stellen dat BIK inderdaad een kunde in Wageningen aan het worden is.

Literatuur

Bollen, P.W.L., *Bestuurlijke Informatiekunde aan universiteiten*, in: *Informatie*, 30, 640-651, oktober 1988.

Bots, J.M., E. van Heck, J.L. Simons, *Bestuurlijke Informatiekunde I: theorie, kennisvragen en cases*, dictaat Landbouw Universiteit Wageningen, dictaatnr. 06152406, 1988.

Dinten, W.L. van, *Ervaringen in het bedrijfsleven (dienstensector) met schaalproblematiek en richting van oplossingen*, studiedag Vereniging voor Bestuurskunde "Maat in Automatisering", 28 oktober 1988.

NGI, *Onderwijs in het ontwerpen van informatiesystemen*, 30 november 1987.

Werkgroep Bestuurlijk Informatievoorziening, *Studewijzer Bestuurlijke Informatiekunde*, 1988.